

Byggðasafn Árnesinga

Ársskýrsla 2020

Forsíða	I
Efnisyfirlit	2
Formáli	3
Opnunartími og gestafjöldi 2020	3
Starfsfólk	4
Húsakynni	5
Viðgerðir og viðhald	6
Skráningarkerfi, aðföng og gefendur	7
Aðstaða til varðveislu	8
Húsnæðismál – Búðarstígur 22 til nota fyrir safnið	9
Flutningar	10
Rannsóknir og miðlun þeirra	12
Sýningar, viðburðir og önnur miðlun 2020	13
Sjóminjasafnið á Eyrarbakka	16
Kirkjubær	17
Rjórabúið á Bausstöðum	17
Safnaráð	18
Samstarf	19
Fundir, námskeið og ráðstefnur	19
Kynningar- og markaðsmál	20
Héraðsnefnd og stjórn	21
Um rekstur og fjárhag safnsins 2020	22

www.byggdasafn.is

Ljósmyndir í skýrslunni voru teknar af starfsmönnum safnsins nema annað sé tekið fram. Forsíðumyndin var tekin kl. 11 30. maí 2020 þegar safnið opnaði aftur eftir fyrstu bylgju heimsfaraldursins, Freyja Katra Erlingsdóttir flaggar fána safnsins.

Formáli

Starfsemi Byggðasafns Árnesinga og Sjóminjasafnsins á Eyrarbakka var óvenjuleg að mörgu leyti árið 2020. Covid19-faraldurinn setti strík í aðsóknafjölda miðað við undanfarin ár og starfsemin raskaðist á ýmsan hátt. En þrátt fyrir Covid var engan bilbug að finna við innra starf safnsins, við söfnin var unnið að verkefnum samkvæmt stofnskrám og öðrum samþykktum. Unnið var að söfnun, skráningu, varðveislu og miðlun.

Hjá safninu fer fram öflugt innra starf. Við safnið fer fram stöðug söfnun á munum með varðveislugildi. Er það í samræmi við hlutverk safnsins samkvæmt stofnskrá en þar segir: „Hlutverk Byggðasafns Árnesinga er að safna, skrá, varðveita, forverja og rannsaka minjar um byggða-, menningar- og atvinnusögu Árnessýslu og kynna þær almenningi.“ Safnað er eftir söfnunarstefnu. Skráð er í gagnagrunninn Sarp sem sýnilegur er á www.sarpur.is. Við safnið fer jafnframt fram forvarsla, rannsóknir, ráðgjöf, upplýsingagjöf, umsýsla í geymslum, undirbúningur og gerð sýninga, frágangur sýninga og útlán. Á árinu 2020 var átak gert í myndvæðingu færslna í Sarpi.

Þrjár sýningar voru settar upp á árinu í borðstofu Hússins á Eyrarbakka. Í borðstofu var sett upp Sýningin *Fröken Lunn kemur í heimsókn. Heimskonan, íslenski hesturinn og Húsið*. Á þorra var boðið upp á leikskólasýningu um vinnslu mjólkur. Bæjarhátíðir féllu niður. Jólasýning var að vanda sett upp í upphafi aðventu en ýmsum viðburðum jóladagskrár var streymt. Kirkjubær var opinn um leið og Húsið. Beitningaskúrinn var opnaður eftir eftirspurn.

Á vettvangi stjórnar safnsins var starfsemi safnsins til umræðu og voru húsnaðismálin fyrirferðarmikil auk þess sem sérstök bygginganefnd vegna framkvæmda var starfandi.

Gluggar voru málaðir að utan á Húsinu og Eggjaskúrinn var einnig málaður.

Unnið var að viðgerðum á Búðarstíg 22 á Eyrarbakka og gengur þær vel. Skemma byggingarinnar var tekin í notkun fyrir grófgripi safnsins.

Opnunartími og gestafjöldi 2020

Vegna Covid19-heimsfaraldursins var opnunartíminn takmarkaðri en áður. Ekki komu gestir á safnið frá mars til maíloka. Opnað var að nýju 30. maí og var opið til ágústloka. Opið var um helgar í september og eina helgi í október. Opið var þrjár helgar í desember. Almennur aðgangseyrir var kr. 1.200.

Fjöldi gesta í söfnin árið 2020 varð 1.306 þar af 210 erlendir og 460 í skólahópum.

Fjöldi gesta í söfnin árið 2019 varð 5.580, þar af 1.370 erlendir og 445 í skólahópum.

Fjöldi gesta í söfnin árið 2018 varð 5.690, þar af 2.055 erlendir og 380 í skólahópum.

Fjöldi gesta í söfnin árið 2017 varð 5.300, þar af 1.930 erlendir og 265 í skólahópum.

Fjöldi gesta í söfnin árið 2016 varð 5.220, þar af 1.767 erlendir og 316 í skólahópum.

Fjöldi gesta í söfnin árið 2015 varð 4.904, þar af 1.824 erlendir og 138 í skólahópum.

Fjöldi gesta í söfnin árið 2014 varð 4.381, þar af 1.680 erlendir og u.þ.b. 100 í skólahópum.

Fjöldi gesta í Húsið árið 2013 varð 4.693, þar af 1.636 erlendir og u.þ.b. 130 í skólahópum.

Fjöldi gesta í Húsið árið 2012 varð 4.297, þar af 1.057 erlendir og u.þ.b. 100 í skólahópum.

Fjöldi gesta í Húsið árið 2011 varð 3.721, þar af 651 erlendir og 360 í skólahópum.

Mælitæki við skráningu gesta er nákvæm og áreiðanleg talning starfsmanna. Mælingar sýna að um 80% af gestum Hússins koma jafnframt í Sjóminjasafnið á Eyrarbakka.

Gestum fækkaði vegna Covid19-faraldursins. Engar bæjarhátíðir og viðburðir voru á safninu. Einungis var boðið gestum á opnun sýningar og móttöku gamals píanós. Skólahópar komu reyndar einkum í lok maí og á aðventu. Jóladagskránni var streymt og var aðsókn að streyminu með miklum ágætum.

Í þjónustuhúsi Byggðasafns Árnesinga að Hafnarbrú 3 á Eyrarbakka skrifuðu 83 í gestabók árið 2020. Margir komu sem ekki skrifuðu í gestabókina. Á árinu 2019 skrifuðu 34 sig í gestabókina. Á árinu 2018 skrifuðu 138 sig í gestabók. Á árinu 2017 skrifuðu 106 sig í gestabók. Á árinu 2016 skrifaði 141 sig í gestabókina, 2015 skrifuðu 171 í gestabókina. Árið 2014 skrifuðu 190 gestir í gestabók. Árið 2013 skrifuðu 154 nafn sitt í gestabókina og 2012 skrifuðu 103. Gestir koma í margvíslegum erindagjörðum.

Starfsfólk

Lýður Pálsson, sagnfræðingur BA, MA í hagnýtri menningarmiðlun, *safnstjóri* í 100% stöðu. Lýður hefur starfað við safnið frá árinu 1992. Starfssvið safnstjóra er viðtækt: Hann starfar eftir starfslýsingu safnstjóra, ber ábyrgð á rekstri safnsins og fjárreiðum, er talsmaður safnsins, skipuleggur starfsemina og ber ábyrgð á ráðningu annars starfsfólks. Hann sinnir skráningu, uppsetningu sýninga, viðburðastjórnun, leiðsögn fyrir hópa og grípur í gæslustörf þegar þörf er á. Ber einnig ábyrgð á að viðhaldi húsakynna sé sinnt og sinnir málefnum Rjómabúsins á Baugsstöðum. Hann er jafnframt starfsmaður bygginganefndar um framkvæmdir að Búðarstíg 22 og hefur umsjón með fjárreiðum og samskiptum við verktaka.

Ragnhildur Elísabet Sigfúsdóttir íslenskufraeðingur og safnafræðinemi kom til starfa 2. mars 2020. Starfsheiti hennar er *safnvörður* og starfar hún með safnstjóra að faglegum störfum safnsins. Á árinu vann hún einkum að skráningu og eflingu fræðslustarfsemi safnsins en áður var Ragnhildur íslenskukennari við Fjölbrautaskóla Suðurlands.

Kristinn Júníusson háskólanemi vann yfir sumarið við gæslu.

Douglas Máni Bichard framhaldsskólanemi vann yfir sumarið við gæslu.

Moira Dis Bichard framhaldsskólanemi vann yfir sumarið við gæslu.

Svanlaug Arnardóttir framhaldsskólanemi vann að flutningi safnmuna og hreinsun þeirra í febrúar. Hún tók nokkrar vaktir í Húsinu í júlí.

Freyja Katra Erlingsdóttir hefur starfað við safnið á sumrin í áratug. Hún sá um að halda Rjórabúinu á Baugsstöðum opnu um helgar í júlí og ágúst og tók á móti hópum á öðrum tímum. Hún sat vaktir í Húsinu og Sjóminjasafninu jafnframt. Í september vann hún að flutningi safnmuna í skemmu Búðarstígs 22. Í október og nóvember vann hún að skönnun ljósmynda og myndsetningu þeirra í gagnagrunninn

Fyrsta verkefni Ragnhildar Elísabetar þann 2. mars 2020 var að mynda lágmynd af langafa sínum Sigfúsi Öfjörð á Lækjamóti í Sandvíkurhreppi og tengja við Sarp.

Sarp. Í desember sat Freyja vaktir í Húsinu þegar jólasýningin var opin.

Þórey Eyþórsdóttir skannaði ljósmyndir í janúar og febrúar fyrir Sarp en lauk þá störfum vegna brottflutnings úr héraðinu.

Hjónin Ásmundur Þórir Ólafsson og Súsanna Torfadóttir sáu um umhirðu Kirkjubæjargarðs.

Jónína Eirný Sigurðardóttir var ræstítæknir safnanna.

Gunnlaugur Gunnar Jónsson vann að flutningi safnmuna í skemmu Búðarstígs 22 í febrúar, september, október og nóvember.

Emil Guðjónsson vann að flutningi safnmuna í skemmu Búðarstígs 22 í febrúar, september, október og nóvember.

Guðjón Guðmundsson rafvirki er einnig á launaskrá vegna öryggismála.

Húsakynni

Ellefu hús tengjast starfsemi Byggðasafns Árnesinga að hluta eða öllu leyti.

Þjónustuhús með skrifstofu og aðalgeymslum safnanna er að Hafnarbrú 3 á Eyrarbakka. Safnið leigir það af Alpan ehf. þar til Búðarstígur 22 verður tilbúinn til notkunar fyrir safnið.

Húsið og Assistentahúsið hýsa grunnsýningu Byggðasafns Árnesinga. Þar eru einnig Eggjaskúrin og útihúsin.

Kirkjubær, lítið timburhús vestan Hússins á Eyrarbakka, var keypt af safninu 2011, gert upp og opnað til sýningar 2016.

Þann 24. apríl 2019 fjárfesti Byggðasafn Árnesinga í Búðarstíg 22 sem er 1704 fm að stærð. Hafnarbrú 3 var látin upp í kaupun.

Byggðasafn Árnesinga rekur Sjóminjasafnið á Eyrarbakka samkvæmt þjónustusamningi en viðhald húseigna Sjóminjasafnsins er í höndum Sveitarfélagsins Árborgar. Hús Sjóminjasafnsins eru sýningahús að Túngötu 59, Mundakotsskemma við Þykkvufliót 2 sem var geymsla fram í febrúar á árinu og Beitningaskúrin við Óðinshús. Mundakotsskemma var afhent Sveitarfélaginu Árborg til afnota í mars.

Umsjón muna Þuríðarbúðar á Stokkseyri heyrir undir Byggðasafn Árnesinga en viðhald og umhirða lóðar er í höndum Sveitarfélagsins Árborgar.

Byggðasafn Árnesinga er 33% aðili að rekstri Rjómaúsins á Baugsstöðum.

Viðgerðir og viðhald

Viðgerðir og viðhald húsakynna safnsins voru margvíslegar á árinu. Gluggar á Húsinu voru málaðir að utan og það látið nægja þetta sumarið. Eggjaskúrin var málaður að utan og lit hans breytt úr dökkrauðum í dökkgrænan. Eftir er að skipta um rennur og niðurföll og verður það gert á árinu 2021. Litalausnir ehf undir stjórn Þorkels Inga Þorkelssonar málameistarar sáu um málningarframkvæmdir.

Að frumkvæði Héraðsnefndar Árnesinga var ráðist í úttekir á öryggiskerfum stofnana hennar árið 2019. Fyrirtækið Lota ehf hafði umsjón með úttektinni. Hjá Byggðasafni Árnesinga var fjarvarslan boðin út, skipt um upphringjara og fengið öryggiskerfi í Kirkjubæ og Búðarstíg 22. Í febrúar 2020 lauk verkefninu þannig að bruna- og öryggiskerfi Hússins var endurnýjað. Öryggiskerfið var tekið á leigu og skipt um alla skynjara og stjórnstöðvar. Kerfin voru komin til ára sinna, þau voru sett upp í Húsinu sumarið 1995. Jafnframt var bætt við eftirlitsmyndavélum. Árvirkinn og Öryggismiðstöðin buðu hagstæðast í allar verklegar framkvæmdir, efni og vaktþjónustu þessu tengt.

Á árinu var skipt um stjórnkerfi, hitanema og hitaloka fyrir hitakerfi Assistentahússins. Árvirkinn sá um það verk ásamt Lagnþjónustunni.

Árið 2012 hófst Þjóðminjasafn Íslands handa um viðgerðir á útihúsunum fyrir norðan Húsið. Útihúsin voru byggð á tímabilinu 1910 til 1919, fjósið og fjárhúsið voru byggð á tímum dönsku kaupmannanna en hjallurinn er frá tímum Kaupfélagsins Heklu sem átti Húsið frá 1919 til 1925. Fjósið var byggt í gömlum herragarðsstíl og hið elsta á landinu með steiptum flórum. Menningarsögulegt gildi þess er því ótvírætt. Á árinu 2014 var Hjallurinn gerður upp. Árið 2015 var miðhúsið eða fjárhúsið gert upp. Á árinu 2016 var unnið að viðgerðum á fjósinu sem er austast útihúsanna. Skipt var um þakefni og austurveggur endursteyptur í sömu stærð og áður var. Á árinu 2017 var gengið frá bárujárnri á göflum

og steinsteyptir veggir að utan og innan þússaðir. Settar voru upp nýjar útidyráður á fjósið. Fjósið var hvítalkað að innan en að öðru leyti lágu framkvæmdir niðri árin 2018, 2019 og 2020 en stefnt að áframhaldandi viðgerðum innan tíðar. Gert er ráð fyrir að Byggðasafn Árnesinga verði með viðeigandi safnmuni þar til sýnis í framtíðinni.

Skráningarkerfi, aðföng og gefendur

Við Byggðasafn Árnesinga fer fram virk söfnun samkvæmt söfnunarstefnu sem endurskoðuð er á fjögurra ára fresti.

Allir safngripir og allar ljósmyndir Byggðasafns Árnesinga og Sjóminjasafnsins á Eyrarbakka eru skráðir í Sarp sem er miðlægur gagnagrunnur rekinn af Rekstrarfélagi Sarps og flest minjasöfn landsins standa að. Allir með nettengda tölvu geta þannig skoðað aðfangaskrá Byggðasafns Árnesinga sem og annarra safna á landinu. Undanfarin ár hefur gríðarlegt starf farið í að endurbæta skráninguna og mynda gripi og ljósmyndir fyrir Sarp. Á árinu 2020 voru lausráðnir starfsmenn settir í það tímafreka verk.

Ný aðföng eru skráð í sérstaka handskrifaða aðfangabók. Á grundvelli hennar eru gripir síðar skráðir í Sarp og þeir auðkenndir með safnmarki. Við þá skráningu eru helstu upplýsingar um gripinn tíundaðar, eins og útlit, saga, mál, efniviður, gerandi, gefandi, notandi og fleira sem skiptir máli varðandi sögu hans og útlit.

SARPUR Menningarsögulegt gagnasafn

ADILDARSÖFN | SÝNINGAR | ÞJÓÐHÆTTIR | TÖLUR | UM SARP

Öll söfn | Öll aðföng | Staðu inn leitarorð... | LEITA | Um leit | Mitt safn

Forsíða > Adildarsöfn > Byggðasafn Árnesinga/Sjóminjasafn á Eyrarbakka > Ljósahjálmur

< Aftur í leitarniurstöður < 3 / 4 >

Ljósahjálmur
1869

Staður
Byggðahelti
Sveitarfélag 1950
Núv. sveitarfélag
Sýsla
Land

Hiutinn gerði
Gefandi

Magnús Einarsson
Þorlákur Sveinsson -1983

Nánari upplýsingar

Númer
Aðalskrá
Undirskrá
Eitil

BA-143
Munur
Almenn munaskrá
Koper

Lýsing

Ljósahjálmur úr koper, með ártalinu 1869. Smíðaður af Magnúsi Einarssyni frá Hnausum. Var í Kotstrandarkirkju um 40 ára skeið. Þar áður í Reykjakirkju. Tekinn ofan úr Kotstrandarkirkju er rafmagn var lagt í hana. Gerður upp árið 1999 af Petri G. Jónssyni. Steyptir voru nýir ármir þar sem þá vantaði.

Landfræðileg staðsetning

Heimasíða
Þetta aðfang er í Byggðasafni Árnesinga. Fjöldi færsla hjá safninu var í árslok 2010 sem hér segir: Færslur 996, myndir 6055, myndir í menningarmyndaskrá 2771 og myndir í þjóðsöfnmyndaskrá 3141.

Safnskólinn er að stærstum hluta skráður í Sarp. Eftir er að yfirlita öll inniheld gög og fylgja má að villur séu fjarar.

Birting gagna í Sarpi er á ábyrgð viðkomandi safns.

Sarpur: Menningarsögulegt gagnasafn - © Rekstrarfélag Sarps - Landskerfi bókasafna hf. - Katrínartúni 4 - 105 Reykjavík - sarpur@sarpur.is

Tekið var við 26 afhendingum við söfnin á árinu 2020. Nær eingöngu munir, en örfá skjöl og ljósmyndir. Óskum um viðtöku ljósmynda og skjala er vísað á Héraðsskjalasafn Árnesinga. Tekið er við gripum í samræmi við söfnunarstefnu safnsins.

Í árslok 2020 voru flest aðföng síðustu ára skráð. Óskráðir eru nokkrir munir frá Litlu-Háeyri á Eyrarbakka sem komu á safnið 2011 og nokkur aðföng frá 2011 til 2019.

Fjöldi færsla í Sarpi hjá Byggðasafni Árnesinga var sem hér segir í árslok 2020:

Fjöldi ljósmynda voru 6.696 og 417 nýskráðar á árinu, fjöldi fornleifa voru 915, fjöldi minjasvæða/jarða voru 80, engar nýskráningar á árinu. Fjöldi muna voru 7.376, fjöldi nýskráðra muna árið 2020 voru 170. Í Sarpi eru jafnframt skráðar 138 bækur, ein teikning, 25 listaverk, 69 skjöl sem tengjast öðrum safnkosti og ein spurningaskrá. Í þessum tölum eru innifaldir munir og ljósmyndir Sjóminjasafnsins á Eyrarbakka og Tónminjaseturs Íslands.

Unnið er öðru hverju við að setja ljósmyndir af munum og gömlum ljósmyndum í Sarp svo að safnkostur verði sýnilegur á netinu. Átak var gert í því á árinu með styrk frá Safnaráði. Staðan í árslok 2020 var þessi: Á ytri vef Sarps eru birtar 6.696 ljósmyndafærslur, þar af 3.927 með viðhengdri mynd.

Á ytri vef Sarps eru birtar 7.392 munafærslur, þar af 3.107 með viðhengdri mynd. Fleiri munir og ljósmyndir verða sýnilegir á næstu árum eftir því sem tími og fjármagn leyfir.

Meðal muna sem bárust á árinu 2020 voru píanó frá 1855, eitt af elstu píanóum landsins sem áður var

í Húsinu á Eyrarbakka og miðpunktur mikils tónlistarlífs sem breiddi sig út um héraðið. Safnið fékk hestapísk frá Þórdísi Símonardóttur ljósmóður og ýmsa muni frá Þorbjörgu Halldórsdóttur sem fyrrum var bústýra í Arnarstaðarkoti í Flóa. Safnið fékk einnig forlata fallega krosssaumsmynd eftir Tómassínu Þóru Þórólfsdóttur sem lengstum bjó á Selfossi. Ásgerður Júníusdóttir keypti barnabókina „Jorden rundt i 24 minutter“ sem myndskreytt er af Agnesi Lunn. Ásgerður gaf safninu bókina. Að lokum fékk

safnið barnavagn sem keyptur hafði verið að Brúnastöðum í Flóa árið 1963.

Gefendur 2020 voru Jónína Óskarsdóttir, Halla Helgadóttir og systkini, sr. Þórir Stephensen, Jóhann Ágústsson frá Brúnastöðum, Eypór Árnason, Jóhann Þórarinnsson, Ragnhildur Guðrún Lárusdóttir, Erla Hildur Jónsdóttir, Sigurjón Ragnar Viðarsson, Guðjón Guðmundsson, Elínborg Ingólfssdóttir, Hafþór Ragnar Þórhallsson, Þórdís Karelsdóttir yngri, Bjarnfinnur Ragnar Jónsson, Ollý Smáradóttir, Kristín Bragadóttir, Guðmunda Laufey Hauksdóttir, Samtök sunnlenskra sveitarfélaga, Jón G. Kristinsson, Eiríkur G. Guðmundsson, Eyrarbakka kirkja og Ásgerður Júníusdóttir.

Aðstaða til varðveislu

Safnmunir eru varðveittir í öllum byggingum Byggðasafns Árnesinga og Sjóminjasafnsins á Eyrarbakka. Varðveisluskilyrði eru misjöfn. Í þjónustuhúsi Byggðasafns Árnesinga er góð aðstaða til varðveislu safnmuna en þar er orðið þröngt um gripina. Mundakotsskemmi er ófullnægjandi geymsla. Í þjónustuhúsinu, Eggjaskúrnum og Sjóminjasafninu eru öryggiskerfi beintengd vaktþjónustu og til viðbótar vatnsúðunarkerfi í Húsinu og Assistentahúsinu.

Eins og áður segir hefur frá árinu 2012 verið unnið að fyrirbyggjandi forvörslu í húsakynnum safnsins. Gengið hefur verið frá safnmunum í öskjum og súrufrír pappír hafður utan um. Allt er það gert til að tryggja varðveislu til framtíðar. Safnið hefur notið styrkja frá Safnasjóði til verksins. Forvörðurinn Nathalie Jacuemet er ráðgjafi safnsins auk forvarða Þjóðminjasafns Íslands.

Síðla ársins 2016 skilaði Byggðasafn Árnesinga gátlista Safnaráðs um varðveisluaðstæður á sýningum og geymslum Byggðasafns Árnesinga. Skilað var fjórum gátlistum, fyrir Hafnarbrú 3, Mundakotsskemmu, Húsið og Sjóminjasafnið. Matsskýrsla Safnaráðs á ástandi sýninga og geymslna Byggðasafns Árnesinga barst í mars 2017. Um er að ræða viðamikla úttekt sem sýnir að staða mála

er í mörgum atriðum ágæt en þó er úrbóta þörf sums staðar. Farið var strax í að bregðast við skýrslunni og hefja úrbætur þar sem kostnaður var lítill. Fimm ára frestur var gefinn til að leysa úr málum Mundakotsskemmu sem dæmd var ófullnægjandi að öllu leyti. Tekið var til hendinni á árinu 2019 og Mundakotsskemman var tæmd í febrúar 2020. Er aðstaða þeirra í skemmu Búðarstígs 22 allt önnur og betri.

Húsnæðismál – Búðarstígur 22 til nota fyrir safnið

Húsnæðismál og aðbúnaður safnmuna hafa verið í deiglu hjá Byggðasafni Árnesinga undanfarin ár. Í kjölfar skýrslu Safnaráðs frá mars 2017, þar sem gerð var athugasemd við Mundakotsskemmu og þröngan aðbúnað safnmuna í Hafnarbrú 3 og í ljósi þess að Sveitarfélagið Ölfus hefur beðið Byggðasafn Árnesinga að taka við gripum byggðasafns síns hefur verið reynt að finna fullnægjandi lausnir á varðveislumálum safnsins. Í upphafi árs 2019 var unnið að ástandslýsingu á Búðarstíg 22 sem hugmyndir voru um að kaupa fyrir Byggðasafn Árnesinga og Héraðsskjalasafn Árnesinga.

Verkfræðistofan Efla sá um úttektina. Úttekt Eflu var tilbúinn í byrjun ársins 2019. Boðað var til héraðsnefndarfundar í Húsinu á Eyrarbakka 11. febrúar 2019 og var þar samþykkt að selja Hafnarbrú 3 og kaupa Búðarstíg 22 fyrir Byggðasafn Árnesinga. Jafnframt var samþykkt að taka lán hjá Lánasjóði sveitarfélaga með ábyrgð aðildarsveitarfélaga Héraðsnefndar Árnesinga að upphæð 100 milljónir króna til kaupanna og að gera austasta hluta hússins, skemmuna, tilbúna til notkunar.

Safnstjóri sá um viðræður við Þjóðminjasafn Íslands um að Þjóðminjasafnið leigði helming skemmunar fyrir tækniminjar sínar til langs tíma. Þann 22. apríl 2019 var skrifað undir samninga við Alban ehf um kaup þeirra á Hafnarbrú 3, sem safnið mun þó nýta fyrst um sinn, og sölu þeirra á Búðarstíg 22 eða Alban-húsinu svonefnda. Bygginganefnd skipuð stjórn safnsins og formanni Héraðsnefndar Árnesinga tók til starfa og á fyrsta fundi hennar var ákveðið að fá Gj tæki og fasteignir til að stýra framkvæmdum.

Lýður Pálsson safnstjóri gerði þarfagreiningu og rýmisáætlun fyrir allt húsið sem nýttist við hönnun hússins með tilliti til framtíðarnotkunar. Samúel Smári Hreggviðsson byggingatæknifræðingur hjá Húsey ehf er hönnuður framkvæmda. Grímur Jónsson byggingameistari og eigandi og framkvæmdastjóri Gj tæki og fasteignir ehf, stýrði framkvæmdum. Menn hans unnu allt tréverk en aðrir verktakar voru Raflagnapjónusta Selfoss, Tröllalagnir, Árvirkinn og Hurðalausnir.

Skemman var lagfærð á árinu 2019 þannig að Byggðasafn Árnesinga og Þjóðminjasafn Íslands gátu farið að nýta hana í nóvember það ár. Einnig voru skilin milli skemmu og miðrýmis lagfærð með nýjum vegg og lagfæringar voru á þökum skemmunar og miðrýmis við skemmuna.

Á árinu 2020 var haldið áfram viðgerðum á Búðarstíg 22. Tekin voru lán að upphæð 120 milljónir og Mennta- og menningarmálaráðuneytið styrkir framkvæmdina um 25 milljónir króna samkvæmt safnalögum. Með þessu fjármagni er hægt að ljúka framkvæmdum í apríl 2021.

Unnið að viðgerðum á þaki Búðarstígs vorið 2020.

Samið var við Grím Jónsson um byggingastjórn og GJ tæki og fasteignir ehf um viðgerð og standsetningu eldri hluta Búðarstígs 22. Framkvæmdir hófust aftur eftir páska og var unnið að lagfæringu á ytra byrði eldri hluta Búðarstígs 22, þaki og útveggjum. Settar voru upp akstursdyr á norðvesturhluta hússins og steypdur sökkull að nýjum inngangi að skrifstofu og sal. Leitað var tilboða í ýmsa verkþætti sem undirverktakar unnu. Samúel Smári Hreggviðsson byggingatækniþæðingur hjá Húsey ehf sá um hönnun og að koma teikningum til byggingafulltrúa Árborgar til umfjöllunar. Gerð var krafa um brunahönnun hússins og var það leyst. Fjarlægð var gömul klæðning á húsinu og gamlir gluggar og það endurnýjað. Smíðaður var nýr inngangur í skrifstofurýmið steypit nýtt gólf í aðalsal og norðvestursal. Fjarlægðir voru gamlir innveggir í skrifstofuhluta. Lagðar voru nýjar frárennslislagnir í skrifstofurými. Í varðveislurýmum voru loft og stálbitar gífsklædd og allt málað. Afþiljað var lagnaherbergi í norðvesturrými og í aðalsal. Skipt var um pípulagnir og settur forhitari. Raflagnir voru hannaðar, verðkönnun meðal rafvirkja var gerð í desember. Framkvæmdum verður haldið áfram og stefnt að flutningi úr Hafnarbrú 3 í Búðarstíg 22 í maí 2021.

Flutningar

Í upphafi ársins var suðurhluti skemmunnar í Búðarstíg 22 tilbúinn til afnota að viðgerðum loknum. Ráðnir voru lausráðnir starfsmenn til að flytja allan safnkost úr Mundakotsskemmu. Það voru þau Guðlaugur Gunnar Jónsson, Emil Guðjónsson og Svanhildur Arnardóttir. Einnig vann safnstjóri að flutningum. Hafist var handa í febrúar og tókust flutningar vel á fjórum vikum. Safnkosti var komið fyrir í skemmunni en beðið um sinn með að raða í hillur. Brettahillur voru pantaðar í janúar en þær bárust ekki safninu fyrr en um sumarið vegna heimsfaraldursins. Þess vegna var beðið með að raða gripum í endanlegar hirslur þar til síðar. Gripirnir í Mundakotsskemmu voru svonefndir grófmunir safnanna, stórir gripir og margir hverjir erfiðir í flutningum. Haukur Jónsson útgerðarmaður á Eyrarbakka léði safninu diesel-lyftara sem nýttist vel við flutningana. Gripir voru hreinsaðir við komu á nýjan stað og í þeim tilgangi keypt öflug ryksuga til hreinsunar.

Gamli Fordinn hans Ólafs í Mundakoti á ferð í febrúar.

Meðal gripa sem fluttir voru milli húsa má vel segja frá vörubíl Ólafs Guðjónssonar í Mundakoti sem byggði þessa skemmu fyrir þennan bíl við hús sitt. Þetta er Ford árgerð 1942 sem Ólafur notaði við alla mögulega flutninga á sinni tíð. Hann keypti þó nýjan vörubíl 1964, Fordinn var síðast notaður sem líkbíll í jarðarför Gísla Jónssonar í Mundakoti í september 1965. Svo var vörubílnum lagt í Mundakotsskemmu og var ekki hreyfður fyrr en í febrúar 2020 að fimmtíu og fimm árum liðnum fer bíllinn í nýja geymslu. Hjólin voru laus en vélin er föst. Safnstjóri myndaði vörubílinn við þetta tækifærði og póstaði á Facebook-síðu safnsins. Þar vakti hann mikla athygli, var færslunni deilt 12 sinnum og 18.500 áhorf voru á færsluna. Bíllinn þarfnast margvíslegra viðgerða og verður tíminn að leiða það í ljós hvort farið verður í kostnaðar- og tímafrekar viðgerðir á þessum eðalgrip.

Tekin var ákvörðun um að farga Rússa-jeppa, árg. 1953, Steinars Tómassonar í Helludal. Forlögin komu jeppanum til bjargar og úr varð að honum var útvistað frá safninu. Borgþór Helgason tók bílinn að sér og mun sjá um viðgerðir og rekstur bílsins og varðveita sem sinn eigin bíl þrátt fyrir að vera skráður hjá Byggðasafni Árnesinga.

Um sumarið smíðuðu Grímur Jónsson og hans menn sérhannaðar hillur fyrir fimm báta sem komu úr Mundakotsskemmu og bátunum komið fyrir í þeim.

Nathalie Jacquieminet forvörður gaf faglegum starfsmönnum ýmis góð ráð þegar að flutningum kom í þeim tilgangi að tryggja forvörslu safnmuna til framtíðar.

Í byrjun september var aftur hafist handa um flutninga. Þá voru brettahillur komnar, auk lagerhillna sem Þjóðminjasafn Íslands færði safninu að gjöf. Allar hillur voru settar upp og safngripum komið fyrir í þeim. Gámur Byggðasafns Ölfuss var opnaður og tæmdur. Fóru gripir í brettahillur og til bráðabirgða í lagerhillur. Umfang Ölfussgripa varð meira en gert hafði verið ráð fyrir en hvert rými í gámnum hafði verið fyllt.

Þar sem diesel-lyftarinn sem safnið hafði að láni ósaði mikið hófst leit að rafmagnslyftara til leigu eða sölu. Ljóst má vera að við starfseminu í Búðarstíg 22 er þörf á rafmagnslyftara. Var því ákveðið að kaupa notaðan lyftara af Íslyft og reyndust þau kaup vel þegar hann kom seint í september.

Búið um báta Sjóminjasafnsins á Eyrarbakka í grófmunaaðstöðu Búðarstígs.

Sóttir voru tveir bílar að Nýja-bæ í Sandvíkurhreppi. Annarsvegar Slökkvibíll Eyrbekkinga, Chervolet 1943 og vörubíll Gísla Guðjónssonar, Gísla rör, sem notaður var um héraðið við pípulagnir.

Í Hafnarbrú 3 voru sóttir stórir og rúmfrekir gripir og þeim komið fyrir á brettum á gólfi í suðurskemmu.

Í suðurskemmu Búðarstígs 22 var unnið frá byrjun september til októberloka að margvíslegri röðun og hreinsun gripa. Að lokum tóku þeir Guðlaugur og Emil að sér að koma dráttarvél Ólafs í Mundakoti í gang. Þeir ásamt Freyju Kötru Erlingsdóttur og föstum starfsmönnum safnsins unnu að þessu verki.

Flutningum verður framhaldið þegar framkvæmdum lýkur í Búðarstíg 22.

Rannsóknir og miðlun rannsókna

Á árinu 2020 voru rannsóknir margþættar. Meðal annars má nefna rannsóknir Ásgerðar Júníusdóttur sýningarstjóra sumarsýningarinnar á ævi og list Agnesar Lunn. Lýður Pálsson rannsakaði ítarlega sögu og feril gamals píanós sem safninu áskotnaðist á árinu. Ragnhildur Elísabet og Lýður rannsökuðu 25 vel valda gripa í miðjum heimsfaraldri og birtu niðurstöðurnar á samfélagsmiðlum.

Hluti af starfsemiinni er öflun viðbótarupplýsinga um safngripa og ljósmyndir – og reyndar almennt um sögu og menningu alls héraðsins og úrvinnsla og vistun á þessum upplýsingum. Jafnframt hefur verið lögð mikil rækt við sögu Hússins á Eyrarbakka.

Rannsóknir á sögu Hússins á Eyrarbakka er hluti af rannsóknum Byggðasafns Árnesinga. Ritið Húsið á Eyrarbakka sem kom út í júní 2014 er afrakstur rannsókna Lýðs Pálssonar undanfarna áratugi. Enn er að safnast í þann sarp.

Saga Kirkjubæjar hefur verið rannsökuð á árinu 2012. Afrakstur þess rannsóknarstarfs var í glæsilegum sýningartexta í Kirkjubæ þar sem fjallað var um sögu hússins og eigendur og íbúar listaðir upp.

Skráðir eru þjóðhættir og varðveitt gögn sem varpa ljósi á siði, venjur og lífshætti í Árnessýslu. Sumar þeirra, t.d. jarðskjálftasögur Sunnlendinga frá árinu 2008 hafa verið skráðar í Sarp. Verkefnið flokkast undir samtímasöfnun þar sem safnað var upplifun og reynslu fólks af sínum samtíma.

Rannsóknir fara fram í tengslum við flestar sýningar safnsins. Á árinu 2019 var saga Búðarstígs 22 rannsökuð og dregin saman í grein sem birtist í Dagskránni á Selfossi um sumarið.

Aðrar rannsóknir eru m.a. gerðar á sögu safnanna og einstaka sinnum af einskærum áhuga og af frumkvæði starfsmanna og má gjarnan finna afrakstur þessi í miðlunarefni safnsins hvort sem það er í sýningatextum, samfélagsmiðlum eða mæltu máli til gesta. Miðlun til safngesta í sýningum, í ávarpi, á samfélagsmiðlum og á vefsíðunni www.byggdasafn.is er afrakstur rannsóknarstarfs Byggðasafns Árnesinga. Starfsmenn safnsins taka á móti mörgum tugum hópa á hverju ári og miðla í hvert sinn fróðleik um Húsið og safnmunina til fróðleiksfúsra gesta. Sú miðlun væri ekki möguleg nema fyrir afrakstur rannsókna.

Safnstjóri tekur þátt í vinnuhópi um Verndarsvæði í byggð á Eyrarbakka sem stýrt er af landslagsarkitektum hjá Landform á Selfossi. Þekking starfsmanna Byggðasafns Árnesinga á búsetulandslagi og sögu Eyrarbakka er mikil. Enginn fundur var haldinn í vinnuhópnum á árinu.

Ótalin eru fræðastörf sem faglegir starfsmenn sinna í krafti menntunar sinnar. Lýður Pálsson hefur stundað leiðsagnir fyrir áhugasama hópa um Flóann.

Ragnhildur Elísabet Sigfúsdóttir safnvörður hefur nýtt þekkingu sína af fræðslu og kennslu við miðlun og rannsóknir í safninu. Í mars var lögð fram fræðslustefna Byggðasafns Árnesinga þar sem lögð er áhersla á samstarf safnsins við kennara og stjórnendur skóla héraðsins við gerð og þróun hinna ýmsu fræðsluverkefna sem kallast á við viðfangsefni nemenda í sínu námi. Markmiðið er að safnið og safnkostur þess gagnist skólastarfinu og nærsamfélaginu. Sömuleiðis að leggja grunn að lifandi samstarfi og tengslaneti safnsins við skóla á öllum skólastigum í héraðinu.

Sýningar, viðburðir og önnur miðlun 2020

Miðlun á vegum Byggðasafns Árnesinga og Sjóminjasafnsins á Eyrarbakka á sér stað í gegnum grunnsýningar safnanna í Húsinu á Eyrarbakka, Kirkjubæ, Beitningaskúrnum við Óðinshús og í sýningahúsi að Túngötu 59. Ákveðnu rými í báðum söfnunum er ætlað til sérsýninga og skal hér greint frá þeim og sömuleiðis helstu viðburðum sem í boði voru á söfnunum. Safngripir frá Byggðasafni Árnesinga eru á sýningum á 16 stöðum á Suðurlandi. Er það liður í miðlun safnsins. Safnskrá Byggðasafns Árnesinga er sýnileg í ytri gátt Sarps og því einnig liður í miðlun safnsins.

Heimsfaraldurinn Covid19 setti svip sinn á starfsemi safnsins. Árið byrjaði vel og komu gestir í janúar, febrúar og mars. Enginn gestur kom á safnið í apríl og maí. Skólahópar komu reyndar þegar fyrstu bylgju létti og þokkaleg aðsókn Íslendinga var um sumarið. Erlendir gestir voru fáir. Engar menningar- og sumarhátíðir voru haldnar. Aðsókn var engin í september og út árið en því var mætt með streymi á viðburðum á aðventu.

Þorrasýning. Á þorra var boðið upp á sýningu um þorrann fyrir elstu deildir leikskóla og yngstu bekkji grunnskóla.

Ratleikur. Ratleikur sem gefinn var út árið 2019 var afhentur skólahópum og yngri safngestum allt árið. Leikurinn fer með gesti um öll safnhúsin á Eyrarbakka sem eru Húsið, Eggjaskúr, Kirkjubær og Sjóminjasafn.

Vor á safninu. Menningarhátíðin „Vor í Árborg“ féll niður vegna Covid19.

Sumaropnun. Sumartími gekk í garð hjá söfnunum á Eyrarbakka, Húsinu og Sjóminjasafninu 30. maí og var opið til 31. ágúst og um helgar í september. Þar var opið alla daga kl. 11-18 og eftir samkomulagi á öðrum tímum. Hið stórmerka 255 ára gamla hús var sem fyrr aðal aðdráttaraflið og í Sjóminjasafninu hinn einstaki gripur árskipið Farsæll stærstur safnmuna. Kirkjubær var opinn á sama tíma. Rjórabúið á Baugsstöðum var opið um helgar í júlí og ágúst og eftir samkomulagi.

Íslenski safnadagurinn. Íslenski safnadagurinn sem jafnframt er alþjóðlegi safnadagurinn er 18. maí ár hvert. Söfn minntu á sig með rafrænum hætti og vöktu athygli á þróttmiklu innra starfi.

Safngripir kynntir í faraldri. Í apríl tóku starfsmenn safnsins upp á því að kynna á Facebook-síðu safnsins vel valda safngripir úr öllu héraðinu. Starfsmenn safnsins rannsökuðu feril gripanna, ljósmynduðu þá, skrifuðu stutta

texta og birtu. Urðu þetta 24 gripir sem fengu kynningu á Facebook og féll gestum vel.

Fröken Lunn kemur í heimsókn. Heimskonan, íslenski hesturinn og Húsið nefndist sumarsýning Byggðasafns Árnesinga sem opnaði 21. júní. Ásgerður Júnísdóttir listfræðingur var sýningarstjóri. Sýningin skartaði listmunum Agnesar Lunn sem var gestur í Húsinu á Eyrarbakka árin 1902 til 1912. Ýmsar ljósmyndir hennar voru einnig á sýningunni og fræðandi textar um listkonuna sem var þekktur borgari í Kaupmannahöfn. Ásgerður lagði í viðamikla rannsókn á ævi Agnesar Lunn og mátti árangurinn sjá á sýningunni. Styrktaraðilar voru Safnaráð og Uppbyggingasjóður Suðurlands.

Móttaka gamals píanós. Samhliða sumarsýningaropnun var tekið með formlegum hætti á móti fyrsta píanóinu sem kom í Húsið á Eyrarbakka. Þetta er píanó smíðað í London árið 1855 og var í Húsinu frá þeim áratug til 1890. Margir afkomendur hjónanna Helgu Friðrikku Vigfúsdóttur og Siggeirs

Spilað á fornt píanó, Glúmur Gylfason og dótturdóttir hans við afhendingu píanósins 21. júní.

Torfasonar, sem eignuðust píanóið um 1890, komu á afhendinguna. Halla Helgadóttir sem varðveitti píanóið síðast afhenti það safninu og Glúmur Gylfason ásamt barnabarni spiluðu á það ragtime-lag. Píanóið er nú í bláu stofu Hússins á Eyrarbakka.

Jónsmessuhátíðin á Eyrarbakka féll niður en hún hefur verið fjölsótt undanfarna tvo áratugi með ýmsum skemmtilegum viðburðum.

Í það minnsta kerti og spil – jóladagskrá Byggðasafns Árnesinga. Jóladagskrá Byggðasafns Árnesinga byrjar ávallt með opnun jólasýningar og skáldastund í stásstofu Hússins. Á jólasýningunni skörtuðu gömlu jólatrén sínu fegursta í borðstofu og í stásstofu mátti hlýða á rithöfunda lesa úr nýjum verkum sínum. Sem fyrr trónir elsta varðveitta spýtujólatré landsins efst meðal margra merkra jólatrjáa sem safnið varðveitir. Eftirlíking þess var skreytt lyngi og sáu nemendur 10. bekkjar Barnaskólans á Eyrarbakka og Stokkseyri um það. Sýningin var opin á auglýstum tímum þrjár helgar í desember og fyrir hóp á öðrum tímum fram á þrettánda.

Skáldastund í stásstofu. Árlega er boðið upp á samverustund með rithöfundum og skáldum þar sem lesið er það nýjasta sem út kemur. Skáldastundin var 29. nóvember þetta árið. Vegna samkomutakmarkanna var skáldastundinni streymt. Þarna fengu fjölmargir gestir brot af ólíkum

ritsmíðum eftir fjölbreyttan hóp. Það var enginn bókaunnandi svikinn af skáldastund í Húsinu. Vilborg Davíðsdóttir las úr skáldsögu sinni *Undir Yggdrasil*, Pjetur Hafstein Lárusson sagði frá ljóðabók sinni *Undir mánans fölu sigð* og fór með nokkur ljóð, Guðjón Friðriksson las úr riti sínu *Samvinna á Suðurlandi I-IV*, Eyrún Ingadóttir las úr skáldsögu sinni *Konan sem elsaði fossinn*, Guðmundur Brynjólfsson las úr verki sínu um Eyjólf sýslumann *Síðasta barnið* og Guðrún Guðlaugsdóttir las upp úr glæpasögu sinni *Hús harmleikja* en söguviðið er Eyrarbakki.

Þriðjudaginn 1. desember var flutt í streymi **Ævintýrið um Augastein**. Leikarinn og rithöfundurinn Felix Bergsson rifjaði upp jólasögu sína „Ævintýrið um Augastein“. Viðburðinum var streymt og voru nemendur í leik- og grunnskólum hvattir til að fylgjast með. Alla aðventuna birti safnið einn upplestur á dag á heimasíðu safnsins en jólasagan var í formi jóladagatala sem hægt var að sameinast um að fylgjast með á aðventunni.

Þann 1. desember flutti Felix Bergsson leikari ævintýrið um Augastein.

Sunnudaginn 6. desember, var flutt í streymi erindið **Gömul og gráglettin jól**. Eva María Jónsdóttir stjórnaði

fjölskyldustund fyrir unga og aldna í Húsinu þar sem í forgrunni voru hin gráglettinu jól og hinir ýmsu þræðir úr jólum fortíðar.

Lóurnar streyma frá Húsinu. Sunnudaginn 20. desember kom **Sönghópurinn Lóurnar** og flutti undurfögur jólalög. Streymt var frá söngnum.

Og í tengslum við jólahald safnsins fékk safnstjóri símtal frá Rás 1 22. desember. Í símanum var Kristján Guðjónsson annar umsjónarmaður þáttarins Lestarinnar sem er virka daga kl. 17. Kristján og Lýður ræddu gömul jólatré.

Sjóminjasafnið á Eyrarbakka

Byggðasafn Árnesinga rekur Sjóminjasafnið á Eyrarbakka fyrir Sveitarfélagið Árborg samkvæmt þjónustusamningi. Eignasvið Árborgar hefur umsjón með fasteignum safnsins og er kostnaður við viðhald og lóðir utan samningsins.

Sjóminjasafnið á Eyrarbakka tekur þátt í starfi Sambands íslenskra sjóminjasafna en markmið SÍS er að vera sameiginlegur vettvangur sjóminjasafna um sín mál, einkum á sviði söfnunarstefnu, kynningarmála og erlendra samskipta. Á vegum SÍS er unnið að gerð ítarlegrar bátaskrár sem er nær tilbúin og eru sex bátar frá Sjóminjasafninu listaðir upp.

Beitningaskúrin sem opnaður var árið 2013 var opinn eftir samkomulagi. Hópar sem fá leiðsögn um Eyrarbakka líta gjarnan við í Beitningaskúrnum. Sýningin í Beitningaskúrnum vekur athygli á sögu hans, vélbátaútgerðar á Eyrarbakka og einnig frá vinnuaðferðum og sögum frá þeim sem þar unnu. Þar var síðast beitt um 1960. Beitningaskúrin var gefinn Sjóminjasafninu á Eyrarbakka 1991. Hann var gerður upp með styrk frá Húsafriðunarsjóði á árunum 1992 og 1993. Við viðgerðina kom í ljós útflattur bátur á vesturhlið hans og var ákveðið að hafa hann sem ystu

klæðingu á þeim vegg. Beitningaskúrin vekur því mikla athygli fyrir sérstakt útlit.

Gamla slökkvibílnum, sem er í eigu Sjóminjasafnsins á Eyrarbakka, er haldið við og er hann gangfær. Bílaáhugamennirnir Emil Guðjónsson og Guðlaugur Gunnar Jónsson tóku að sér að gera bílinn upp fyrir safnið og tóku þeir slökkvibílinn í vörslu sína sumarið 2012. Þeir hafa síðan haldið bílnum við og lagfært eftir þörfum. Hann er varðveittur í grófmunaaðstöðu Búðarstígs 22.

Þuríðarbúð hefur einnig verið hluti af Sjóminjasafninu – og Byggðasafni Árnesinga sem heldur utan um muni Þuríðarbúðar. Umsjón með umhverfi Þuríðarbúðar hefur umhverfissvið Árborgar en viðhald búðarinnar er í höndum framkvæmda- og veitusviðs Árborgar. Á síðustu árum hefur verið unnið að

Því að bæta loftræstingu í búðinni og koma fyrir viðeigandi gripum yfir sumartímann. Styrkur fékkst frá Uppbyggingasjóði til efniskaupa og var árið 2016 fjárfest í skinni og ull til að hafa í búðinni.

Kirkjubær

Í lok ársins 2011 keypti Byggðasafn Árnesinga húsið Kirkjubæ sem er rétt vestan við Húsið á Eyrarbakka. Kirkjubær var gerður upp og opnaður 17. júní 2016 með sýningunni „Draumur aldamótabarnsins“ um líf alþýðunnar 1920-1940. Arfi Helga Ívarssonar frá Hólum til Byggðasafns Árnesinga var varið til þessa verkefnis.

Kirkjubær er timburhús bárujárnsklætt sem byggt var 1920 og með norðurbíslagi frá 1934.

Um uppbyggingu í Kirkjubæ hefur verið rækilega fjallað í ársskýrslum 2011 til 2017. Sýningin í Kirkjubæ var lítillaga lagfærð á árinu og til hlífðar safngripunum voru settir Tyvek-dúkar í glugga.

Rjórabúið á Baugsstöðum

Byggðasafn Árnesinga er þriðjungs eigandi að Rjórabúinu á Baugsstöðum. Rjómaskálahúsið var friðlýst af menningar- og menntamálaráðherra árið 2005 þegar búið varð 100 ára. Byggðasafn Árnesinga sér um daglegan rekstur þess en rjórabúið er rekið á sérstakri kennitölu og er með sér reikningshald.

Lýður Pálsson með unga gesti í rjórabúinu.

Freyja Katra Erlingsdóttir sá um gæslu í rjórabúinu um helgar í júlí og ágúst. Lýður Pálsson safnstjóri sinnir húsvarðarstörfum þar til annar fæst í það mikilvæga starf.

Auglýst var í Ríkisútvarpinu opnunarhelgar í júlí og ágúst.

Til stóð að laga vatnshjólíð við Rjórabúið á árinu en smiðir sem fengnir voru í verkið létu ekki sjá sig.

Fenginn var annar smiður í

verkið og verður hjólið væntanlega lagfært vorið 2021. Í nóvember var sótt um styrk til að mála rjórabúið að utan. Verður það væntanlega unnið á árinu 2021.

Í desember lést með sviplegum hætti Einar Hallsson bóndi í Hólum sem séð hefur um að halda réttu vatnsmagni í skurðinum sem liggur að búinu frá því hann flutti að Hólum fyrir tæpum áratug.

Í stjórn Rjórabúsins á Bausstöðum sitja Sveinn Sigurmundsson formaður, Lýður Pálsson gjaldkeri og Björn Harðarson ritari. Stjórnin fundar sjaldan en framkvæmdastjórn er í höndum Lýðs safnstjóra.

Til sölu í rjórabúinu er ritið Rjórabúið á Bausstöðum 100 ára eftir Helga Ívarsson og Pál Lýðsson.

Gestir ársins 2020 urðu aðeins 81. Algjört hrun varð í komu hópa og almennra gesta vegna Covid19 faraldursins. Gestir ársins 2019 voru 250 talsins. Gestir ársins 2018 voru 475 alls, mest Íslendingar. Gestir ársins 2017 urðu 437 talsins. Þeir voru aðeins 183 árið 2016. Gestir ársins 2015 urðu 433 talsins. Gestafjöldi ársins 2014 varð 377 manns. Árið 2013 komu 360 gestir í búið. Árið 2011 komu 278 gestir. Árið 2010 komu 465 gestir í Rjórabúið á Bausstöðum en 602 gestir árið 2009. Rjórabúið er kynnt á heimasíðu Byggðasafns Árnesinga. Á döfinni er að koma upp einfaldri síðu á Facebook.

Safnaráð

Á Alþingi voru á árinu 2011 samþykktir nýir lagabálkar á sviði þjóðminjavörslunnar sem hafa haft áhrif á starfsemi safnsins. Í þriðja kafla Safnalaga nr. 2011/141 er ítarlega fjallað um viðurkennd söfn og

Safnaráð og Mennta- og menningarmálaráðuneytið hafa stutt vel við uppbyggingu Búðarstígs 22.

skilyrði fyrir að geta kallast viðurkennt safn. Samkvæmt lögunum geta viðurkennd söfn sótt um styrki til Safnasjóðs og þurfa að gegna ákveðnum rannsóknarskyldum og skyldum gagnvart meðferð safnmuna, starfsmannahaldi og fyrirkomulagi sýningahalds. Lögin tóku gildi 1. janúar 2013. Byggðasafn Árnesinga er viðurkennt safn samkvæmt Safnalögum. Byggðasafn Árnesinga sækir árlega um rekstrarstyrk og verkefnastyrki

til Safnaráðs til að styrkja starfsemi safnsins. Einnig um símenntunarstyrki sem nýttir hafa verið til ferðalaga á ráðstefnur og í kynnisferðir. Hafa styrkir Safnaráðs komið sér vel og stutt við faglega starfsemi safnsins og einstök verkefni. Styrkir Safnaráðs voru óvenju háir þetta árið. Þar munar um mestu að safnið hlaut Öndvegisstyrk í þrjú ár með 2ja milljóna framlagi hvert ár vegna faglegra flutninga í Búðarstíg. Verkefnastyrkir voru hærri en áður og í september hlaut safnið styrk frá Safnaráði til að efla og endurskipuleggja fræðslustarfsemi sína. Styrkir Safnaráðs til Byggðasafns Árnesinga urðu riflega tíu milljónir króna sem varið var til ýmissa faglegra verkefna og kom þetta fjármagn sér mjög vel.

Samstarf

Þjóðminjasafn Íslands veitti margvíslega sérfræðiaðstoð þegar þess var þörf. Samskiptin urðu helst vegna nýrrar fjarvarðveisluaðstöðu að Búðarstíg 22. Einnig vegna reksturs Hússins á Eyrarbakka og fyrirhugaðra kaupa Þjóðminjasafnsins á merku almúgahúsi á Eyrarbakka.

Byggðasafn Árnesinga er þátttakandi í gagnagrunni íslenskra safna Sarpi. Þar er um að ræða mjög vel heppnað samstarf íslenskra safna um samræmda skráningu á menningararfi hvort sem það eru munir, ljósmyndir, listaverk, þjóðhættir, fornleifar eða örnefni.

Góð samskipti eru við Minjastofnun Íslands.

Byggðasafn Árnesinga tekur þátt í starfsemi Samtaka safna á Suðurlandi sem eru grasrótarsamtök aðila sem starfa að menningarmálum á Suðurlandi. Starfsemin liggur niðri eins og er og er um að kenna miklum önnum þeirra sem sitja í stjórn samtakanna. Fjárhagur Samtaka safna á Suðurlandi er í blóma.

Safnstjóri situr í stjórn Fischerssetursins á Selfossi sem fulltrúi Byggðasafns Árnesinga.

Lýður Pálsson er varamaður í Minjaráði Suðurlands. Ragnhildur Elísabet og Lýður eru félagar í FÍSOS, Félagi íslenskra safna og safnamanna. Lýður er félagi í ICOM, alþjóðasamtökum safnamanna. Byggðasafn Árnesinga er með félagsaðild að FÍSOS.

Lýður Pálsson sat nokkra fundi á árinu með Skálafélagi Tryggvaskála á Selfossi um sögusýningu um skálann.

Lýður Pálsson sat einn fund á árinu um umhverfi kjarna Eyrarbakka. Fundurinn var haldinn að tilhlutan Árborgar með starfsmönnum sveitarfélagsins, hagsmunaaðilum og hönnuðum.

Fundir, námskeið og ráðstefnur

Safnið tók ekki þátt í Mannamótum Markaðsstofanna í janúar.

Dagana 18. til 23. febrúar fór Lýður Pálsson með Samtökum um sögutengda ferðaþjónustu í kynnis- og fræðsluferð til York á Englandi. Skoðuð voru söfn og sýningar og fylgst með Víkingahátíð í miðbæ York. Ferðin var vel heppnuð. Safnaráð styrkti safnið til ferðarinnar.

Til stóð að Lýður safnstjóri færi á Washington-eyju í Wisconsin í október en þeirri ferð var frestað vegna heimsfaraldurs. Ferðin verður farin síðar en Safnaráð hefur látið safninu í té styrk til þessarar ferðar.

Frá víkingahátíðinni í York 2020.

Ragnildur Elísabet Sigfúsdóttir sótti helgarnámskeið í tóvinnu hjá Heimilisiðnaðarfélaginu. Þar var leiðbeint í tóvinnu með sömu aðferðum og notaðar voru fyrrum, að taka ofan, hæra, kemma og spinna á rokk og halasnældu.

Starfsmenn safnsins sóttu ýmsa aðra fundi sem haldnir voru og tengdust safnastarfi. Meðal annars vorfund Safnaráðs í apríl og einstaka fundi sem námsbraut í Safnafræði stóð að öðru

hverju allt árið. Flestir fundanna voru rafrænir.

Farskóla íslenskra safnamanna sem halda átti í Vestmannaeyjum var aflýst en í staðinn haldinn svokallaður fjarskóli með vikulegum fagerindum alla miðvikudaga í 6 vikur. Fjarskólinn fór allur fram í gegnum Zoom.

Kynningar- og markaðsmál - www.byggdasafn.is

Ýmsar leiðir eru farnar til að koma safninu á framfæri. Það auglýsir víða. Byggðasafn Árnesinga tók einnig þátt í sameiginlegri kynningu á íslenskum söfnum á RUV. Auglýst er í mörgum bæklingum sem liggja frammi á ferðamannastöðum og sömuleiðis liggur bæklingur safnsins frammi á flestum stöðum á Suðurlandi. Á árinu voru lögð fram drög að nýjum kynningarbæklingi fyrir söfnin sem verður vonandi að veruleika á árinu 2021.

Síðunni www.byggdasafn.is er haldið lifandi með uppfærslu fréttar af starfseminni og róteringu ljósmynda á forsíðu. Safnstjóri heldur utan um efni síðunnar. Bob van Duin á Eyrarbakka aðstoðaði lengi við að halda úti síðunni sem er í Wordpress-vefkerfinu. Í lok ársins kom Gyða Dögg Heiðarsdóttir að síðunni og hefur uppfært hana fyrir safnið. Síðan er hýst hjá 1984 ehf. Lýður Pálsson hefur umsjón með síðunni og matar hana reglulega með nýju fréttatengdu efni og heldur henni uppfærðri. Í bígerð er að umbylta síðunni.

Sylvía Kristjánsdóttir grafískur hönnuður á Eyrarbakka sér um hönnun á auglýsingum safnsins og gerð sýningaskilta fyrir sýningar í borðstofu.

Safnið er á Facebook og má í dag finna síðu þar undir heitinu „Húsið á Eyrarbakka – Byggðasafn Árnesinga“. Fylgjendum síðunnar fer sífellt fjölgandi og er góð leið til að kynna starfsemi safnsins fyrir velunnurum sínum. Fjölbreyttu safnatengdu efni er varpað út á síðuna. Lýður Pálsson safnstjóri hefur umsjón með þessari síðu.

Instagram-síða safnsins er mötuð með margvíslegum fróðleik og sér Ragnildur Elísabet Sigfúsdóttir safnvörður um það.

Safnið er í Markaðsskrifstofu Suðurlands. Safnstjóri er í reglulegu sambandi við starfsmenn Markaðsstofu Suðurlands um margvíslegar leiðir til að koma safninu á framfæri.

Ótalin er sú kynning sem felst í ókeypis umfjöllun í fjölmiðlum. Umfjallanir um ýmsa þætti safnastarfsins var á árinu 2020 að finna í Dagskránni á Selfossi, sunnlenska.is, Fréttablaðinu, Morgunblaðinu, tvívegis á Rás 1, og á árinu var tekinn upp þáttur í myndaflokknum „Fyrir alla muni“ sem birtur verður í febrúar 2021. Á árinu var einnig tekið upp efni í þátt um Þorstein Jónsson sýslumann á Kiðjabergi en safnið varðveitir gripi honum tengdum.

Safnið er með reikning á Trip-Advisor og Google+.

Héraðsnefnd og stjórn

Héraðsnefnd Árnesinga bs er eigandi Byggðasafns Árnesinga. Sveitarfélögin sem standa að Héraðsnefnd Árnesinga eru: Sveitarfélagið Árborg, Hveragerðisbær, Sveitarfélagið Ölfus, Bláskógabyggð, Hrunamannahreppur, Grímsnes- og Grafningshreppur, Skeiða- og Gnúpverjahreppur og Flóahreppur. Íbúafjöldi samkvæmt Hagstofu Íslands var 18.804 árið 2020. Aðalverkefni Héraðsnefndar Árnesinga er rekstur nokkurra stofnanna og starfsnefnda á héraðsvísu. Formaður Héraðsnefndar Árnesinga er Eypór H. Ólafsson í Hveragerði.

Íbúafjöldi í Árnessýslu 2020

Sveitarfélagið Árborg	10.055
Hveragerði	2.699
Svf. Ölfus	2.276
Bláskógabyggð	1.163
Hrunamannahreppur	818
Flóahreppur	687
Skeiða- og Gnúpv.hr.	609
Grímsn. og Grafn.hr.	497
18.804	

Héraðsnefnd Árnesinga kýs stjórn til tveggja ára í senn. Í stjórn frá júlí 2018 sitja Árni Eiríksson, oddviti Flóahrepps, stjórnarformaður, Eggert Valur Guðmundsson bæjarfulltrúi í Árborg, varaformaður og Bryndís Eir Þorsteinsdóttir bæjarfulltrúi í Hveragerði er ritari. Í varastjórn eru Smári Bergmann Kolbeinsson sem sat einn fund á árinu, Steinar Lúðvíksson og Klara Öfjörð Sigfúsdóttir. Stjórnarfundir ársins urðu sex talsins. Stjórnarformaður er jafnframt í framkvæmdastjórn Héraðsnefndar Árnesinga. Á fundum stjórnar eru tekin fyrir mál sem safnstjóri undirbýr fyrir fundinn í samráði við stjórnina. Einnig mál sem stjórnarmenn og safnstjóri leggja fram áður en kemur til fundar og rúmast ekki innan starfs- og rekstraráætlunar. Stjórn safnsins starfar eftir erindisbréfi sem samþykkt er af Héraðsnefnd Árnesinga og er þar fjallað ítarlega um hlutverk og skyldur stjórnarmanna.

Í kjölfar vorfundar Héraðsnefndar Árnesinga 2019 var komið á fót bygginganefnd um framkvæmdir að Búðarstíg 22 og var nefndin skipuð stjórn safnsins og Eypóri H. Ólafssyni formanni Héraðsnefndar Árnesinga. Bygginganefndin fundaði í fjögur skipti á árinu 2020.

Um rekstur og fjárhag safnsins 2020

Rekstrarreikningur árið 2020

	Skýr.	2020	Fjárhags- áætlun 2020	2019
Rekstrartekjur				
Héraðsnefnd Árneseinga, framlag		51.300.000	47.500.000	32.900.000
Sveitarfélagið Árborg, framlag vegna Sjóminjasafns		6.830.000	6.830.000	6.629.500
Aðrar tekjur	8	15.219.355	12.270.000	5.604.010
Hagnaður af sölu Hafnarbrúar		0	0	23.284.213
		<u>73.349.355</u>	<u>66.600.000</u>	<u>68.417.723</u>
Rekstrargjöld				
Laun og launatengd gjöld	9	34.161.624	32.915.000	31.869.753
Rekstur fasteigna	10	8.521.506	6.996.000	7.979.418
Annar rekstrarkostnaður	11	14.935.864	12.114.001	11.608.890
Afskriftir	5	6.898.950	1.545.927	1.338.463
		<u>64.517.944</u>	<u>53.570.928</u>	<u>52.796.524</u>
Afkoma fyrir fjármunatekjur og fjármagnsgjöld		8.831.411	13.029.072	15.621.199
Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld)				
Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld)	12	(9.850.330)	(100.000)	(4.231.656)
Rekstrarniðurstaða ársins	6	<u>(1.018.919)</u>	<u>12.929.072</u>	<u>11.389.543</u>

Eigið fé safnsins í fasteignum og bankainnistæðum nam 38,1 milljón króna í árslok samkvæmt efnahagsreikningi.

Á árinu 2017 og 2018 féllu á safnið kröfur vegna samkomulags um breytingar lífeyrismála opinberra starfsmanna. Við breytingarnar eru réttindi virkra sjóðfélaga tryggð með sérstökum framlögum til sjóðanna af hálfu launagreiðenda. Kröfurnar námu 14,3 milljónum króna. Í mars 2018 var tekið lán hjá Lánasjóði sveitarfélaga til að mæta þessum kröfum.

Í apríl árið 2019 var tekið 100 milljón króna lán hjá Lánasjóði sveitarfélaga til að kaupa Búðarstíg 22 og fara í fyrstu framkvæmdir. Í febrúar og október 2020 voru tekin tvö 60 milljón króna lán hjá Lánasjóði sveitarfélaga til framkvæmda við Búðarstíg 22.

Eyrarbakka 15. mars 2021,

Lýður Pálsson, safnstjóri.